

KS. MIROŚLAW BRZEZIŃSKI

NAUCZANIE MAGISTERIUM KOŚCIOŁA O ADOPCJI

Człowiek zanim zacznie zastanawiać się nad sobą, poznaje siebie i wiele spraw o sobie, zanim odkryje, że jest bytem rodzinnym, znajduje się w rodzinie, w której rodzi się i rozwija, żyje i umiera. Życie rodzinne daje początek człowiekowi, jest celem jego dążeń i środowiskiem rozwoju. Odnosi się to do wszystkich ludzi i wszystkich czasów¹. Człowiek wychodzi z rodziny, aby z kolei w nowej rodzinie urzeczywistnić swe życiowe powołanie². Dziś jednak rodzina znajduje się pod wpływem rozległych, głębokich i szybkich przemian społecznych i kulturowych³. Jednym ze skutków tych przemian jest z jednej strony bezpłodność wielu par małżeńskich, a z drugiej – sieroctwo dzieci pozostawionych przez rodziców lub rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej. Kościół, starając się pomóc rozwiązać „problemy” obu stron, wskazuje na adopcję jako na sposób obdarowania dzieci miłością, której pozbawieni są przez rodziców biologicznych, ale też wskazuje na tę drogę małżonków jako na sposób wypełnienia przykazania miłości i naśladowania Chrystusa w codziennym życiu.

Każde dziecko ma prawo być poczęte wewnątrz rodziny z aktu autentycznie ludzkiego, by rozwijać się na łonie tej wspólnoty życia i miłości, trwałej i odpowiedzialnej. Rodzina, jako wspólnota życia i miłości, oparta na małżeństwie, ma do wypełnienia misję strzeżenia, objawiania i przekazywania

---

Ks. dr MIROŚLAW BRZEZIŃSKI – adiunkt Katedry Opieki Społecznej Paliatywnej i Hospicyjnej Instytutu Nauk o Rodzinie KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: mbrzezinski@kul.lublin.pl

¹ Papieska Rada ds. Rodziny, *Rodzina a ludzka prokreacja* (13.05.2006), nr 10.

² J a n P a w e ł II, *List do Rodzin* (02.02.1994), nr 2 – dalej cyt. LdR.; por. J a n P a w e ł II, *Adhortacja Christifideles laici* (30.12.1988), nr 40 – dalej cyt. ChL.

³ J a n P a w e ł II, *Adhortacja Familiaris consortio* (22.11.1981), nr 1 – dalej cyt. FC.

miłości⁴. Tę misję wypełnia, między innymi dzieląc się darem życia i przyjmując nowe życie w osobie dziecka. Także w sytuacjach trudnych, kiedy dziecko z różnych przyczyn pozbawione jest tego naturalnego środowiska miłości, w którym mogłoby się rozwijać, w takiej sytuacji należy podjąć wysiłki i działania, by „znaleźć” dla niego rodzinę. Przyjęcie dziecka do rodziny odbywa się drogą adopcji. Oczywiście ma to miejsce „tylko wtedy, gdy dziecko pozbawione jest bezpieczeństwa i gwarancji swego ogniska domowego, możliwe będzie poszukiwanie rodziny, która go przyjmie, spełniając odpowiednie warunki, adoptując dziecko”⁵ i wychowując jak własne.

Kościół widzi potrzebę i konieczność takiej służby człowiekowi i rodzinie poprzez umocnienie instytucji rodziny, która pozwoliłaby uniknąć sytuacji pozostawienia dzieci przez rodziców biologicznych. Na łonie rodziny bowiem dzieci mają prawo, by były poczęte, by się mogły urodzić, rozwijać i wzrastać. W przypadku jednak braku odpowiedzialności swoich rodziców biologicznych, należy postępować w ten sposób, aby dzieci jak najmniej cierpiały z powodu nieodpowiedzialnego zachowania rodziców⁶. Jedną z form takiej służby człowiekowi jest adopcja, ale tylko w sytuacji, gdy dziecko jest pozbawione rodziny.

Sieroty oraz dzieci pozbawione rodziców czy opiekunów powinny być otoczone przez społeczeństwo szczególną troską. W sprawach dotyczących adopcji lub przyjęcia dzieci na wychowanie przez inną rodzinę państwo powinno wprowadzić odpowiednie ustawy prawne, które ułatwią rodzinom zdolnym do tego przyjęcie dzieci potrzebujących opieki – na stałe lub czasowo – a jednocześnie uwzględniające naturalne prawa rodziców⁷.

Osoba ludzka od momentu poczęcia powołana jest do życia w Bogu, i jej życie jest święte w każdym momencie. Początkiem świętości dziecka i osoby jest Chrystus, który uświęcił swą najświętszą Matkę i świętego Józefa jako swego adopcyjnego ojca, w którego trosce i opiece wyraża się troska i opieka Ojca Niebieskiego⁸. Dlatego najlepszym sposobem ochrony dziecka i jego praw jest ochrona rodziny zbudowanej na trwałym związku małżeńskim.

---

⁴ Por. J a n P a w e ł II, *Evangelium vitae* (25.03.1995), nr 92 – dalej cyt. EV, FC nr 17.

⁵ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Famiglia e adozione. Dichiarazione finale del Simposio Internazionale sul tema „Famiglia e adozione”*. Siviglia, 25-27 febbraio 1994, n. 3.

⁶ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada. Dichiarazione finale dell’Incontro Internazionale „I bambini di strada”*. Rio de Janeiro, 27-29 luglio 1994, n. 35.

⁷ Karta Praw Rodziny, art. 4f.

⁸ Por. tamże, n. 7.

W rodzinie bowiem w najlepszy sposób są szanowane prawa dziecka razem z normami solidarności i pomocniczości⁹. Aby pomóc dziecku, potrzeba przede wszystkim bronić instytucji rodziny.

Wśród podstawowych i najważniejszych praw dziecka Papieska Rada ds. Rodziny podkreśla prawo do życia i prawo do rodziny. Co więcej, wskazuje, że bez tych dwóch praw wszelkie inne niejako tracą swoje znaczenie¹⁰. Życie ludzkie jest święte i nienaruszalne, jako cenny dar Boży, dlatego trzeba je chronić, otaczając je troskliwą opieką; życie znajduje swój sens, gdy daje się i otrzymuje miłość¹¹. Każde życie ludzkie jest święte, wymaga więc stałej obrony i wspierania również na drodze miłości małżeńskiej. Miłość sprawia, że człowiek urzeczywistnia się przez bezinteresowny dar z siebie. Miłość jest dawaniem i przyjmowaniem daru¹².

OTWARCIE SIĘ NA PRZYJĘCIE ŻYCIA WYMOGIEM PŁODNEJ MIŁOŚCI

„Znakiem objawiającym autentyczność miłości małżeńskiej jest otwarcie na życie”¹³. Człowiek jest zdolny do takiej miłości, która pozwala uznać i miłować osoby dla nich samych; jest to miłość otwarta na drugą osobę, miłość, która pragnie i chce dobra drugiego człowieka, ponieważ uznaje go za godnego miłości, by kochał i był kochany. Jest to miłość, która rodzi komunie między ludźmi, ponieważ każdy uznaje dobro drugiego za własne. Jest to dar z siebie złożony temu, kto nas miłuje, i w którym człowiek odkrywa i realizuje własne dobro komunii osób i uczy się wartości tego, że jest

---

⁹ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Conclusioni del Congresso Internazionale Teologico-Pastorale svoltosi nell'ambito del III Incontro mondiale del Santo padre con le famiglie – Giubileo delle famiglie – sul tema: „I figli, primavera della famiglia e della società”*. Roma, 11-13 ottobre 2000, [w:] *Enchiridion della Famiglia*, Bologna 2004, s. 1161.

¹⁰ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I diritti dei bambini. Conclusioni e Raccomandazioni della Riunione al vertice „I diritti dei bambini”*. Roma, 18-20 giugno 1992, [w:] *Enchiridion della Famiglia*, s. 1403, 1406.

¹¹ Por. EV 81. Por. Karta Praw Rodziny, art. 4. Kongregacja Nauki Wiary, *Dignitas personae* (8.09.2008), n. 4; Kongregacja Nauki Wiary, *Donum vitae* (22.02.1987), Wstęp 1.

¹² LdR 11. S o b ó r W a t y k a ń s k i II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* stwierdza, iż: „Człowiek nie może odnaleźć się w pełni inaczej jak tylko przez bezinteresowny dar z siebie” (nr 24).

¹³ Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania do wychowania w rodzinie* (08.12.1995), nr 15.

kochanym i że kocha. Każdy człowiek jest powołany do miłości przyjaźni i oddania; jest uwalniany z tendencji do egoizmu przez miłość drugiej osoby: na pierwszym miejscu ze strony rodziców albo ich zastępców, a w ostatecznym wymiarze ze strony Boga, od którego pochodzi prawdziwa miłość. I jedynie w tej miłości człowiek odkrywa, do jakich granic jest kochany¹⁴.

W codziennym życiu, poprzez miłość do innych i dar z samego siebie, dokonuje się pochwała „Ewangelii życia”. W ten sposób nasze istnienie staje się autentycznym i odpowiedzialnym przyjmowaniem daru życia oraz wdzięcznym chwaleniem Boga, który ofiarował nam ten dar. Ten codzienny heroizm miłości wielkich i małych gestów, świadczący o autentycznej kulturze życia¹⁵ i miłości, jest widoczny w dziele adopcji, która jest procesem przyjęcia tych „najmniejszych” przez rodziców adopcyjnych i ofiarowania im prawdziwej troski i miłości.

W centrum chrześcijańskiej świadomości rodziców i dzieci powinna stać ta wielka prawda i ten fundamentalny fakt: dar Boga. Chodzi o dar, jaki Bóg nam ofiarował, powołując nas do życia i do bycia mężczyzną lub kobietą w niepowtarzalnym istnieniu, obdarzonym niewyczerpalną możliwością rozwoju duchowego i moralnego: życie ludzkie jest darem, który przyjmujemy po to, aby go ponownie ofiarować. Dar bowiem ujawnia jakby szczególną prawidłowość bytowania osobowego, samego osobowego istnienia¹⁶. Dziecko nie jest rzeczą, która się małżonkom należy, lecz jest darem małżeństwa, i małżonkowie zawsze powinni pamiętać, choć nie jest to łatwe do przyjęcia, że także wówczas, kiedy zrodzenie potomstwa nie jest możliwe, że życie małżeńskie nie traci sensu i swojej wartości. Niepłodność fizyczna może bowiem dostarczyć małżonkom sposobności do innej, ważnej służby na rzecz życia osoby ludzkiej, jaką jest na przykład adopcja czy różne formy pracy wychowawczej, niesienie pomocy innym rodzinom, dzieciom ubogim lub upośledzonym¹⁷.

Kiedy dziecko nie jest przyjęte w rodzinie jako dar od Boga, wówczas człowiek, odrzucając je, degraduje siebie samego, zaprzecza ofiarowaniu się w miłości i zaprzecza w ten sposób moralnej godności obrazu i podobieństwa Boga, które byt ludzki manifestuje. Rodzina chrześcijańska, Kościół domowy,

---

¹⁴ Por. tamże, nr 9.

¹⁵ Por. EV 86.

¹⁶ Por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*, nr 12.

¹⁷ Kongregacja Nauki Wiary, *Donum vitae*, II B n. 8; FC 14; Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* (05.09.1990), n. 113.

jest podstawowym miejscem wzajemnego obdarowania, gdzie relacje pomiędzy osobami rozwijają się w nowej ekonomii miłości i zbawienia, która pochodzi od Jezusa Chrystusa¹⁸. Osoby, które podejmą się tego wyzwania, są powołane do szczególnej misji służenia drugiemu człowiekowi, zwłaszcza dziecku, które nie zostało przyjęte w rodzinie biologicznej.

„Stwórca powierzył życie człowieka jego odpowiedzialnej trosce nie po to, by nim samowolnie dysponował, ale by go mądrze strzegł oraz zarządzał nim wiernie i z miłością. Bóg przymierza powierzył życie każdego człowieka drugiemu człowiekowi – jego bratu, zgodnie z prawem wzajemności dawania i otrzymywania, składania siebie w darze i przyjmowania daru bliźniego”¹⁹. Jeśli mówimy o przyjęciu dziecka przez ojca i matkę – zarówno biologicznych, jak adopcyjnych – trzeba powiedzieć, że jest to przyjęcie w dziecku samego Boga, który jest obdarowany miłością²⁰. Tylko w klimacie miłości i daru z siebie, jaki powinien być w rodzinie, dzieci mogą zostać prawidłowo wychowywane i wzrastać integralnie. To jest główny powód, który rodzi i pozwala wzrastać miłości otwierającej się w odpowiedzialny sposób na dzieci i zabezpiecza im opiekę i dobrobyt ogniska domowego²¹.

ADOPCJA SŁUŻBĄ ŻYCIU

Wszyscy jesteśmy powołani i zobowiązani do tego, by nieść naszemu bliźniemu posługę miłości, broniąc jego życia i wspomagając je zawsze, zwłaszcza wówczas gdy jest słabe lub zagrożone. Powinniśmy się troszczyć o nie, nie tylko jako jednostki, ale także jako wspólnota, czyniąc z bezwarunkowego szacunku dla życia ludzkiego fundament nowego społeczeństwa²². Służba życiu nie jest dla nas powodem do wynoszenia się, ale obowiązkiem, który rodzi się ze świadomości, że jesteśmy „ludem Bogu na własność przeznaczonym, abyśmy ogłaszali dzieła Jego potęgi” (por. 1 P 2, 9). W naszej wędrówce prowadzi nas i umacnia prawo miłości: źródłem i wzorem tej miłości jest Wcielony Syn Boży, który stał się człowiekiem i „przez swoją śmierć dał życie światu”. Obowiązek służby życiu spoczywa na wszyst-

¹⁸ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada*, n. 9.

¹⁹ EV 76.

²⁰ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada*, n. 10.

²¹ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Famiglia e adozione*, n. 6.

²² Por. EV 77.

kich i na każdym z nas. Jest to zadanie w ścisłym sensie „eklezyjalne”, wymagające zgodnego i ofiarnego działania wszystkich członków i wszystkich środowisk chrześcijańskiej wspólnoty. Wspólnotowy charakter tego zadania nie pozbawia ani nie umniejsza odpowiedzialności osoby, do której skierowany jest nakaz Chrystusa, by „stawał się bliźnim” każdego człowieka²³. Służba życiu – jako misji Kościoła wypełnianej przez małżonków chrześcijańskich – wyraża się właśnie w otwartości ich domu, a jeszcze bardziej – ich serc na potrzeby braci i aktualizację konkretnych form przyjęcia najmniejszych, osób w trudnościach i innych rodzin, aby każda rodzina mogła mieć zapewniony dom jako naturalne środowisko rozwoju i wzrostu²⁴. Jedną z form takiej otwartości i przyjęcia jest adopcja, która stwarza prawdziwy dom oraz środowisko wzrostu i rozwoju dla dzieci pozbawionych z różnych przyczyn rodziców i ich miłości.

Rodzina jako Kościół domowy jest powołana do głoszenia, wystawiania i służenia Ewangelii życia. Jest to zadanie przede wszystkim małżonków, którzy są wezwani, aby być przekazicielami życia, aby ukazywać, że życie ludzkie jest darem, który przyjmujemy po to, aby go ponownie ofiarować²⁵. W różnych formach służby życiu wyraża się płodna miłość małżeńska. Każdy bowiem akt prawdziwej miłości wobec człowieka potwierdza i doskonali duchową płaszczyznę rodziny, będąc aktem posłuszeństwa wobec wewnętrznego dynamizmu miłości, rozumianej jak dar. W tej perspektywie dostrzegamy szczególną służbę życiu, jaką mogą czynić zwłaszcza małżeństwa niepełne dzięki dziełu adopcji. Rodziny chrześcijańskie poprzez większą gotowość adopcji i przysposobienia dzieci pozbawionych rodziców czy też opuszczonych, mogą dać tym dzieciom na nowo ciepło uczuć rodzinnych pełnych miłości, opatrnościowego ojcostwa Boga, świadczonego przez rodziców chrześcijańskich, mogą wzrastać w atmosferze pogody i ufności, a cała rodzina zostanie ubogacona wartościami duchowymi poszerzonego braterstwa²⁶.

Na szczęście, jak zauważa Jan Paweł II, nie brak też rodzin, które nie porzeczając na swej codziennej służbie życiu, potrafią otworzyć się na przyjęcie dzieci opuszczonych, młodych ludzi zmagających się z trudnościami²⁷. Niezależnie bowiem od specyficznej misji rodziców, zadanie opieki nad ży-

---

²³ Por. tamże, nr 79.

²⁴ Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare*, n. 159.

²⁵ Por. EV 92.

²⁶ Por. FC 41.

²⁷ Por. EV 26.

ciem i służenia mu spoczywa na wszystkich, zwłaszcza w sytuacjach, gdy życie jest szczególnie słabe i bezbronne²⁸. Służba życiu, każdemu życiu, w sposób szczególny temu, które jest najbardziej bezbronne, ubogie, słabe, cierpiące i opuszczone, w którym dostrzec można oblicze Chrystusa, któremu należy służyć i kochać, jest służbą miłości i służbą człowiekowi, a w rodzinie – przez codzienny trud tworzenia autentycznej wspólnoty osób – rozwija się w szczególny sposób w chrześcijańskiej rodzinie²⁹.

Kiedy nie będzie możliwe z różnych przyczyn odnalezienie rodzin, które zaadoptują dzieci potrzebujące nowej rodziny, inne instytucje powinny zapewnić im środowisko wychowania, w którym klimat będzie „jak w rodzinie”, gdzie będą uznane i przyjęte z ich osobową godnością i gdzie będą mogły doświadczyć uczucia, niezbędnych bodźców i przykładów³⁰ do rozwoju osobowego.

Ponieważ adopcja jest jedną z form służby życiu, w deklaracji *Rodzina i adopcja* podkreśla się, że „nadrzędnym interesem” i podstawą adopcji jest ochrona godności dziecka i jego dobra. Dlatego adopcja nie może być nigdy instrumentem do innych celów, jak handel, wykorzystanie, manipulacje medyczne czy procedury innego rodzaju. Adopcja zawsze musi szanować najważniejszą godność dziecka i jego prawa jako osoby ludzkiej, które nie mogą być środkiem lub instrumentem, lecz celem (por. LdR 12)³¹. Adopcja jest służbą życiu ofiarowaną tym dzieciom, które są pozbawione rodziców lub przez nich zostali pozostawieni³². Trzeba więc zachęcać do praktykowania adopcji, pamiętając, że jest to praktykowanie miłości, które ma na uwadze najpierw dobro dzieci, a dopiero później dobro rodziców³³.

ADOPCJA JAKO STYL ŻYCIA I FORMA APOSTOLATU

Adopcja i apostolat, który dokonuje się poprzez to dzieło, stanowią szlachetny sposób czynienia miłości, jak wskazał Jan Paweł II w *Liście do Rodzin*, kiedy komentuje i przekłada na praktykę życia fragment ewangelii św.

---

²⁸ Por. tamże, nr 43.

²⁹ FC 64.

³⁰ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Famiglia e adozione*, n. 7.

³¹ Por. tamże, n. 10.

³² Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare*, n. 160.

³³ G i o v a n n i P a o l o II, *Giubileo delle famiglie. Il discorso al III Incontro Mondiale delle Famiglie*, Roma, 14 ottobre 2000, [w:] *Enchiridion della Famiglia*, s. 1283.

Mateusza 25, 34-36: „Byłem dzieckiem opuszczonym i staliście się dla Mnie rodziną. Byłem dzieckiem osieroconym, a adoptowaliście Mnie, wychowując jak własne dziecko”³⁴. Postawa bezinteresownej służby najmniejszym, w tym przypadku dzieciom adopcyjnym, ma wymiar ewangelizacyjny. „Małżonkowie, którym Bóg nie dał potomstwa, mogą mimo to prowadzić głębokie życie małżeńskie z ludzkiego i chrześcijańskiego punktu widzenia. Ich małżeństwo może wyrażać się owocnie przez miłość, otwartość na innych i ofiarę”³⁵. Rodziny doświadczają w dziele adopcji znaków działania Bożej miłości i głoszą tym samym Boże ojcostwo względem każdego człowieka, poprzez pewnego rodzaju formę „płodności duchowej”, która rodzi się z gotowości przyjęcia i pomocy także dzieciom innych rodziców, w świadomości, że wszyscy jesteśmy dziećmi Boga, jedynego Ojca wszystkich, i której celem jest ofiarowanie miłości rodzinnej tym, którzy są jej pozbawieni³⁶.

Adopcja ze strony małżeństw cieszących się już swoimi dziećmi może być konkretnym świadectwem solidarności i miłości. W swojej bezinteresowności i darmowości jest znakiem dla świata, jak powinno się przyjmować dzieci. Małżeństwa niepłodne, które decydują się na adopcję, są widocznym znakiem wyjątkowej miłości małżeńskiej³⁷. Adopcja czy wzięcie pod opiekę dzieci porzuconych przez rodziców czy też żyjących w trudnych warunkach, jest właśnie szczególnie wymownym znakiem solidarności między rodzinami. Niezależnie bowiem od związku ciała i krwi, prawdziwa miłość ojcowska i macierzyńska gotowa jest przyjąć także dzieci pochodzące z innych rodzin, obdarzając je tym wszystkim, co jest im potrzebne do życia i pełnego rozwoju³⁸. Warto zaznaczyć, że nikogo nie można do adopcji nakłaniać, tylko rozsądnie zachęcać do przemyślenia tej drogi, pokazując adopcję jako coś bardziej naturalnego, niż się to wielu wydaje. Adopcja oraz rodzicielstwo zastępcze są jedną z form odpowiedzi na problem niepłodności, jak też inne formy pomocy dzieciom samotnym i pozostawionym³⁹.

³⁴ LdR 22; por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Famiglia e adozione*, n. 23.

³⁵ Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1654.

³⁶ Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare*, n. 160.

³⁷ Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Conclusioni del Congresso Internazionale „I figli, primavera della famiglia e della società”*, s. 1160.

³⁸ Por. EV 93.

³⁹ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I diritti della famiglia alle soglie del terzo millennio. Dichiarazione finale dei partecipanti del Convegno dei politici e legislatori d'Europa in occasione del X anniversario della Carta dei Diritti della Famiglia sul tema: „I diritti della famiglia alle soglie del terzo millennio”*. Varese, 8-10 marzo 1993, n. II 4 d.

Chrześcijańscy małżonkowie mają głosić swoim życiem Boży plan wobec rodziny; mają współpracować w tworzeniu świadomości każdej rodziny wielorakiego i niezwykłego bogactwa wartości i zadań, jakie ona niesie ze sobą, w porządku budowania jej samej, jak też społeczeństwa i Kościoła. Chrześcijańscy małżonkowie mają świadczyć swoim życiem, że tylko przyjęcie Ewangelii pozwala na pełną realizację nadziei, którą człowiek ufnie pokłada w małżeństwie i rodzinie⁴⁰. Dlatego rodzina jest powołana, by prowadzić dzieło ewangelizacyjne w jej właściwy i oryginalny sposób. Rodzina ewangelizuje przez samo swoje istnienie, a centrum jej apostołskiej i zbawczej misji w świecie określają dwie fundamentalne wartości związane z jej tożsamością: miłość i życie⁴¹.

Wśród różnych form adopcji warto zalecić – pisał Jan Paweł II – adopcję na odległość, bardziej wskazaną w przypadkach, gdy jedynym powodem porzucenia dziecka jest głębokie ubóstwo jego rodziny. Ten typ adopcji pozwala bowiem zapewnić rodzicom niezbędną pomoc, a nie łączy się z koniecznością wyrwania dzieci z ich naturalnego środowiska⁴². Nie wszyscy bowiem małżonkowie mają wystarczająco dużo siły, by podjąć się dzieła adopcji. Tym bardziej potrzebują wsparcia i bliskości rodziny oraz wspólnoty Kościoła, by pomógł odkryć im bogactwo ich duchowej płodności, rozwijając ich miłość małżeńską i miłość względem każdej osoby ludzkiej. Każdy bowiem gest miłości okazany człowiekowi świadczy i udoskonala płodność duchową małżonków, jako że jest posłuszny wewnętrznemu dynamizmowi miłości, jakim jest dar z siebie samego⁴³.

ADOPCJA A DUCHOWOŚĆ MAŁŻEŃSKA

Wcielenie Bożego Syna jest źródłem głębokiego zrozumienia sytuacji dramatycznych: Chrystus cierpiał okrutnie mękę i śmierć dla naszego zbawienia.

---

⁴⁰ Por. G i o v a n n i P a o l o II, *Discorso in occasione dell'udienza ai partecipanti alla I Assemblea plenaria del Pontificio Consiglio per la Famiglia sul tema „I compiti della famiglia nel mondo attuale”*. 30-31 maggio 1983, [w:] *Enchiridion della Famiglia*, n. 6; por. P a w e ł VI, Encyklika *Humanae vitae* (25.07.1968), n. 26.

⁴¹ Por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Rodzina a ludzka prokreacja*, nr 28; Konferencja Episkopatu Polski, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* (19.06.2009), n. 126.

⁴² EV 93.

⁴³ Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare*, n. 113; por. Kongregacja Nauki Wiary, *Donum vitae*, n. II, 8.

W tym świetle, trudności, które rozwijają się wewnątrz rodziny, w różnych sytuacjach są rozjaśniane przez krzyż Chrystusa. Miłość rozjaśnia ciemności i wprowadza do uczestnictwa w zbawczym cierpieniu Syna Bożego, w pewnym sensie w uczestnictwie w krzyżu Chrystusa. Dlatego zamiast zamykania się w desperacji, trudne sytuacje są powołaniem do wzrostu w miłości i wzajemnym obdarowaniu⁴⁴. Małżonkom, którzy są doświadczeni bezpłodnością i nie są w stanie zgodzić się na adopcję, Kościół ma nieść swą pomoc, wspierać ich i towarzyszyć na tej swoistej drodze krzyżowej oraz wskazać na inne formy zaangażowania na rzecz i dla dobra innych, np. poprzez czynienie dzieł miłosierdzia⁴⁵, które byłyby wyrazem ich płodnej małżeńskiej miłości. Nie należy zapominać, że niepłodność małżeńska może dostarczyć małżonkom sposobności do innej, ważnej służby na rzecz życia, jakim jest na przykład adopcja⁴⁶. Rodziny chrześcijańskie, które przez wiarę widzą we wszystkich ludziach dzieci wspólnego Ojca Niebieskiego, będą wielkodusznie wychodzić naprzeciw dzieciom innych rodzin, pomagając im i kochając nie jak obcych, ale jako członków jednej rodziny dzieci Bożych. W ten sposób rodzice chrześcijańscy będą mogli rozszerzyć zasięg swej miłości poza więzi ciała i krwi, uznając związki wywodzące się z ducha, które rozwiną konkretną służbę dzieciom innych rodzin, często potrzebującym i pozbawionym środków do życia⁴⁷.

Przez dar swego Ducha Chrystus nadaje nową treść i znaczenie prawu wzajemności, zawierzeniu człowieka człowiekowi. Duch, sprawca komunii w miłości, tworzy między ludźmi nowe braterstwo i solidarność, prawdziwy odbłask tajemnicy wzajemnego dawania i przyjmowania, właściwy Trójcy Przenajświętszej. Sam Duch staje się nowym prawem, które daje wierzącym moc i budzi w nich odpowiedzialność, aby w życiu umieli wzajemnie czynić dar z siebie i przyjmować drugiego człowieka, uczestnicząc w miłości samego Jezusa Chrystusa i na Jego miarę⁴⁸. Sposobem wysławiania Boga i rozwoju życia duchowego, które nadaje sens wszelkim innym formom modlitwy i kul-

---

⁴⁴ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada*, n. 15.

⁴⁵ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* (01.05.2003), nr 67.

⁴⁶ FC 16.

⁴⁷ Tamże, nr 41.

⁴⁸ Por. EV 76.

tu, jest ten, który się wyraża w codziennym życiu rodziny, gdy jego treść stanowi miłość i ofiara⁴⁹.

Podobnie jak Bóg, Ojciec, od którego pochodzi wszelkie ojcostwo, uczynił nas swoimi przybranymi dziećmi, dając nam udział w swoim życiu (por. Ef 3, 14-15), poprzez dar z siebie i poprzez przyjęcie do rodziny i w realizacji pewnej formy ojcostwa i macierzyństwa odpowiedzialnego z określonym wysiłkiem etyczno-wychowawczym, małżonkowie ofiarują dzieciom synostwo, które jest jak nowe narodzenie, a jednocześnie ich komunია małżeńska jest nagrodzona radością takiej obecności⁵⁰. Dawanie życia ma więc nie tylko wymiar fizyczny, ale także duchowy i moralny. Jest to trud wychowania – obdarowania człowieczeństwem. Jak czytamy w *Liście do Rodzin*: „rodzina w Bożej myśli jest pierwszą szkołą człowieczeństwa w każdej postaci: bądź człowiekiem”⁵¹. Rodzina jest pierwszym miejscem „humanizacji” osoby i społeczeństwa⁵², i dlatego „nie wystarczy dać fizycznie życie, by móc mówić o prawdziwym zrodzeniu drugiego. Znaczy to, że macierzyństwo i ojcostwo może znaleźć swoje formy pełnej realizacji także tam, gdzie nie ma fizycznej prokreacji”⁵³. W encyklice *Evangelium vitae* czytamy, iż: „przez słowo i przykład, przez codzienne kontakty i decyzje, przez konkretne gesty i znaki rodzice uczą swoje dzieci autentycznej wolności, która się urzeczywistnia przez bezinteresowny dar z siebie, i rozwijają w nich szacunek dla innych, poczucie sprawiedliwości, postawę serdecznej akceptacji innych, dialogu, wielkodusznej służby i solidarności, oraz wszelkie inne wartości, które pomagają przyjmować życie jako dar. Praca wychowawcza chrześcijańskich rodziców powinna służyć rozwojowi wiary dzieci i pomagać im w spełnieniu powołania, które otrzymały od Boga”⁵⁴. To w rodzinie właśnie dzieci uczą się kochać na tyle, na ile są bezinteresownie kochane, uczą się szanować każdą inną osobę na tyle, na ile same są szanowane, uczą się poznawać oblicze Boga na tyle, na ile pierwsze Jego objawienie otrzymają od matki i ojca zatroskanych o swe potomstwo⁵⁵. Jeśli wychowawca jest osobą, która „ro-

⁴⁹ Tamże, nr 93.

⁵⁰ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Famiglia e adozione*, n. 9.

⁵¹ LdR 15; 16; por. Papieska Rada ds. Rodziny, *Rodzina a ludzka prokreacja*, nr 18-19.

⁵² ChL 40.

⁵³ Kongregacja Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu mężczyzn i kobiet w Kościele i świecie* (31.05.2004), nr 13; por. FC 41.

⁵⁴ EV 92; por. Sobór Watykański II, Dekret *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), n. 11; Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, nr 61.

⁵⁵ Kongregacja Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu*

dzi” w znaczeniu duchowym, to wychowanie, w tym ujęciu, może być uważane za prawdziwe apostołstwo⁵⁶, a posługa rodziców – zarówno biologicznych, jak i adopcyjnych – jako pierwszych świadków i szafarzy narodzin z Ducha Świętego, prowadzi do zrodzenia jako przybranych dzieci Bożych⁵⁷.

Miłość Boża, z której miłość ludzka czerpie, w której znajduje swoje źródło i której jest odbiciem, jest miłością darmową. Nie można na nią odpowiedzieć inaczej, jak tylko miłością, gdyż nie może ona być wyceniona w sensie materialnym. Osoba ludzka objawia się w pełni swojej tożsamości, kiedy ta miłość rodzicielska wzbudza w sercu dziecka to, co jest najbardziej godne, i staje się w pełni ludzkie tylko wtedy, jeśli naśladuje w swojej bezinteresowności i darmowości miłość Boga, Kochając ze swej strony innych ciągle w nowy sposób⁵⁸.

Dzisiaj wszyscy, którzy mają świadomość wymiaru duchowego i transcendentnego związku małżeńskiego i rodzinnego, będą umieli okazywać w społeczeństwie owoce tej miłości hojnej i płodnej. Apostolat pomiędzy rodzinami, pomiędzy małżonkami i rodzicami, jest dziś szczególnie potrzebny. Dobrobyt ludzki i chrześcijański osób i rodzin, a także pokój i rozwój społeczeństwa zależą w dużej mierze od tego światła, od tego fermentu (zaczynu), czym rodziny chrześcijańskie są wezwane, by były w świecie. Kiedy dają one świadectwo zgody i jedności, wierności w relacjach małżeńskich i trwałej miłości pośród prób i przeciwności, kiedy ukazują zrozumienie i otwartość wobec innych, pozostając sami pokorni i uważni, są jak światełka w momentach ciemności i zwątpienia, rozjaśniają i umacniają inne małżeństwa i rodziny mające pokusy zniechęcenia czy opuszczenia, egoizmu, niewierności, nawet rozvodu czy aborcji.

Rodziny chrześcijańskie rozwijają w ten sposób i umacniają swoją jedność na płaszczyźnie ludzkiej i duchowej, zgodnie z obietnicą stawania się jednym ciałem, uczynioną w momencie zawierania paktu małżeńskiego. Umacniają ją jeszcze bardziej i w sposób odpowiedzialny, kiedy przychodzą dzieci, którym przekazują autentyczną formację ludzką i chrześcijańską, kiedy miłość do współmałżonka i do dzieci pozostaje wierna, pomimo różnych pokus nie-

---

mężczyzny i kobiety w Kościele i świecie, nr 13.

⁵⁶ LdR 16.

⁵⁷ Tamże, nr 22.

⁵⁸ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada*, n. 13.

wierności, pozostawienia, kiedy kochają się nadal miłością, która swą moc czerpie od Chrystusa⁵⁹.

PRZYJĘCIE DZIECKA PRZYJĘCIEM CHRYSSTUSA

„Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 40).

Chrystus przyszedł na świat, zamieszkując w rodzinie, wspólnocie życia i miłości, która jest miejscem i sakramentem komunii z Bogiem. W ten sposób nie tylko każda osoba i każdy etap życia ma swoją godność, której źródłem jest Wcielenie Jezusa Chrystusa, Bożego Syna. Nabierają także szczególnej godności relacje i ludzkie zależności, w których jaśnieje także obraz i podobieństwo Boga. Mężczyzna, kobieta, dziecko – owoc miłości małżeńskiej – są sami w sobie i wzajemnie dla siebie darem Boga⁶⁰. Posługa miłości powinna nas ożywiać i wyróżniać określoną postawą: musimy zatroszczyć się o bliźniego jako o osobę, którą Bóg powierzył naszej odpowiedzialności. Jako uczniowie Jezusa, jesteśmy wezwani, aby stawać się bliźnim każdego człowieka, poświęcając szczególną uwagę najbardziej potrzebującym⁶¹, tym „najmniejszym” i najbardziej spragnionym miłości. Jan Paweł II w *Liście do Rodzin*, odnosząc się do „sądu z miłości”, sądu, który będzie potwierdzeniem obecności Oblubieńca pośród nas na końcu czasów, wskazuje, że mogłoby się znaleźć tam i takie zdanie: „Byłem dzieckiem nie narodzonym i przyjęliście Mnie, pozwoliliście Mi się urodzić. Byłem dzieckiem opuszczonym i staliście się dla Mnie rodziną. Byłem dzieckiem osieroconym, a adoptowaliście Mnie, wychowując jak własne dziecko”⁶². Dla rodzin chrześcijańskich adopcja jest najbardziej oczywistą realizacją jednoznacznie prostych słów Chrystusa: „I kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje” (Mt 18, 5). Jeśli więc przyjmujemy, że miłość bliźniego wyraża się w najstarszych i zawsze nowych dziełach miłosierdzia co do ciała

---

⁵⁹ Por. G i o v a n n i P a o l o II, *Discorso in occasione dell'udienza ai partecipanti alla V Assemblea plenaria del Pontificio Consiglio per la Famiglia sul tema „La sacramentalità del matrimonio e la spiritualità coniugale e familiare”*. 28 maggio 1987, [w:] *Enchiridion della Famiglia*, n. 7.

⁶⁰ Por. Pontificio Consiglio per la Famiglia, *I bambini di strada*, n. 8.

⁶¹ Por. EV 87.

⁶² LdR 22.

i co do ducha, i stanowi najbardziej bezpośrednią, powszechną formę ożywienia duchem chrześcijańskim porządku doczesnego, co jest specyficznym zadaniem ludzi świeckich⁶³, łatwo zauważyć, iż adopcja staje się właśnie tym „nowym” dziełem miłosierdzia, które można okazać bliźniemu, a tym samym samemu Chrystusowi, który utożsamia się z najbardziej potrzebującymi i najmniejszymi. Poprzez ten rodzaj służby małżonkowie naśladują Chrystusa, który „nie przyszedł, aby Mu służono, lecz aby służyć” (Mk 10, 45), i pełnią tę służbę w sposób im najbardziej właściwy – poprzez służbę życiu i miłości. Miłość, która ożywia ich działanie, jest wrażliwa na całością potrzeb istoty ludzkiej⁶⁴, a jednocześnie pozostaje najbardziej właściwą formą służby bliźniemu i Chrystusowi.

Kościół – świadom znaczenia wzrastania każdej osoby w rodzinie – zachęca do tego szlachetnego dzieła, jakim jest adopcja, zarówno te małżeństwa, które nie mają własnych dzieci, jak te, które dzieci mają. Rodzina jest tą wspólnotą osób, gdzie szczególną troską otoczone jest dziecko, gdzie może wzrastać ono w poszanowaniu swojej godności osobistej. Troszcząc się o to, by każde dziecko przychodzące na świat było otoczone troskliwą opieką i miłością, Kościół poprzez swoich członków, wypełnia posłannictwo samego Chrystusa, który postawił dziecko w centrum królestwa Bożego: „Dopuszczcie dzieci i nie przeszkadzajcie im przyjść do Mnie; do takich bowiem należy królestwo niebieskie” (Łk 18, 16; por. Mt 19, 14; Mk 10, 14), a jednocześnie służy samemu Chrystusowi, który utożsamia się z każdym człowiekiem, a w szczególności z najmniejszymi: „Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 40). Przyjęcie dziecka, miłość, szacunek i wieloraka służba każdemu dziecku, które przychodzi na świat, winny zawsze stanowić charakterystyczną i nieodzowną cechę chrześcijan, a zwłaszcza rodzin chrześcijańskich, tak aby dzieci, mając możliwość wzrastania „w mądrości, w latach, w łasce u Boga i u ludzi” (Łk 2, 52), wносиły swój cenny wkład w budowie wspólnoty rodzinnej i w samouświęcenie rodziców⁶⁵. Poprzez taką służbę dzieciom, wyrażającą się w adopcji, rodziny chrześcijańskie służą samemu Chrystusowi i świadczą o tym, że Bóg jest Ojcem każdego człowieka i troszczy się o każdego człowieka.

---

⁶³ ChL 41.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Por. FC 26, 63.

W opisach biblijnych mamy wiele przykładów przysposobienia. Warto na koniec przytoczyć jeden z nich – jako szczególnie wspierający rodziców adoptujących dziecko. To historia dwóch matek, kłócących się przed sądem Salomona. Spór dotyczył kwestii, do której z nich należy dziecko (prawdopodobnie jedna je urodziła, a druga wychowywała). Król Salomon, chcąc wypróbować ich miłość, zasądza, aby dziecko przepołowić mieczem i rozdać „sprawiedliwie” obu. Wtedy kobieta, która kochała naprawdę, prosi, aby dziecko całe i zdrowe oddać drugiej. Ta opowieść nie mówi, czy była to matka rodzona, czy adopcyjna! Bo nie to jest istotą sprawy. Ważna jest miłość wyrażona w czynach – zarówno wobec dziecka biologicznego, jak i adoptowanego⁶⁶.

Ponieważ „przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę”⁶⁷, trzeba uczynić wszystko, aby każdy przychodzący na świat człowiek znalazł w rodzinie, podstawowej i pierwotnej wspólnoty ludzkiej, miejsce do wzrastania i rozwoju w doświadczeniu miłości rodziców i miłości Boga Ojca.

BIBLIOGRAFIA

- Conferenza Episcopale Italiana: Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia (05.09.1990).
- G i o v a n n i P a o l o II: Discorso in occasione dell'udienza ai partecipanti alla I Assemblea plenaria del Pontificio Consiglio per la Famiglia sul tema „I compiti della famiglia nel mondo attuale”. 30-31 maggio 1983, [w:] Enchiridion della Famiglia, Bologna 2004, s. 811-815.
- G i o v a n n i P a o l o II: Discorso in occasione dell'udienza ai partecipanti alla V Assemblea plenaria del Pontificio Consiglio per la Famiglia sul tema „La sacramentalità del matrimonio e la spiritualità coniugale e familiare”. 28 maggio 1987, [w:] Enchiridion della Famiglia, s. 832-837.
- G i o v a n n i P a o l o II: Giubileo delle famiglie. Il discorso al III Incontro Mondiale delle Famiglie, Roma, 14 ottobre 2000, [w:] Enchiridion della Famiglia, s. 1280-1284.
- J a n P a w e ł II: Adhortacja „Familiaris consortio” (22.11.1981).

---

⁶⁶ <http://www.zycieiplodnosc.pl/2-32008/80-adopcja-jako-rozwiazanie-problemu-malzenstw-bezplodnych-aspekty-psychologiczne> (15.10.2010).

⁶⁷ FC 86.

- J a n P a w e ł II: Adhortacja „Christifideles laici” (30.12.1988).
- J a n P a w e ł II: List do Rodzin (02.02.1994).
- J a n P a w e ł II: Encyklika „Evangelium vitae” (25.03.1995).
- Karta Praw Rodziny (1983).
- Katechizm Kościoła Katolickiego (11.10.1992).
- Konferencja Episkopatu Polski: Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin (01.05.2003).
- Konferencja Episkopatu Polski: Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie (19.06.2009).
- Kongregacja Nauki Wiary: „Donum vitae” (22.02.1987).
- Kongregacja Nauki Wiary: List do biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu mężczyzny i kobiety w Kościele i świecie (31.05.2004).
- Kongregacja Nauki Wiary: „Dignitas personae” (8.09.2008).
- Papieska Rada ds. Rodziny: Ludzka płciowość: prawda i znaczenie. Wskazania do wychowania w rodzinie (08.12.1995).
- Papieska Rada ds. Rodziny: Rodzina a ludzka prokreacja (13.05.2006).
- P a w e ł VI: Encyklika „Humanae vitae” (25.07.1968).
- Pontificio Consiglio per la Famiglia: I diritti dei bambini. Conclusioni e Raccomandazioni della Riunione al vertice „I diritti dei bambini”. Roma, 18-20 giugno 1992, [w:] Enchiridion della Famiglia, s. 1401-1407.
- Pontificio Consiglio per la Famiglia: I diritti della famiglia alle soglie del terzo millennio. Dichiarazione finale dei partecipanti del Convegno dei politici e legislatori d’Europa In occasione del X anniversario Dell Carta dei Diritti della Famiglia sul tema: „I diritti della famiglia alle soglie del terzo millennio”, Varese, 8-10 marzo 1993.
- Pontificio Consiglio per la Famiglia: Famiglia e adozione. Dichiarazione finale del Simposio Internazionale sul tema „Famiglia e adozione”. Siviglia, 25-27 febbraio 1994.
- Pontificio Consiglio per la Famiglia: I bambini di strada. Dichirazione finale dell’ Incontro Internazional „I bambini di strada”. Rio de Janeiro, 27-29 luglio 1994.
- Pontificio Consiglio per la Famiglia: Conclusioni del Congresso Internazionale tologico-pastorale svoltosi nell’ambito del III Incontro mondiale del Santo padre con le famiglie – Giubileo delle famiglie – sul tema: „I figli, primavera della famiglia e della società”, Roma, 11-13 ottobre 2000, [w:] Enchiridion della Famiglia, s. 1152-1164.
- S o b ó r W a t y k a ń s k i II: Dekret „Apostolicam actuositatem” (18.11.1965).
- S o b ó r W a t y k a ń s k i II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” (07.12.1965).

THE TEACHING OF THE MAGISTERIUM
OF THE CHURCH ON ADOPTION

S u m m a r y

The vocation to parenthood is one of the basic tasks of the spouses. In the modern world marital infertility is one of the ever more common problems affecting married couples. On the other hand, ever more often we encounter situations, in which parents, especially single mothers, do not want to raise their children. The meeting of the needs of people in both these situations makes the so-called unwanted or rejected children get a chance to find parental love and a family home by means of adoption. The article tackles the issue of adoption present in the teaching of the Magisterium of the Church. It indicates that accepting a born child to the family through adoption is a requirement of the spouses' fertile love, but also a Christian fulfillment of the commandment of love, the service to life and a way to preach the "Gospel of life" by means of acts of love given to the most needy child. Adoption is not an easy thing, an event that happens once, but it amounts to saying "yes" to love; it is accepting a certain way of life, in which serving another man and Christ present in the "least" man is the first and supreme aim of adoptive parents' life.

It is also worth stressing that the necessity to shape and create mentality serves a man not as something exceptional, but exactly as the style of life of Christian spouses.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, dziecko, adopcja, rodzicielstwo.

Key words: marriage, family, child, adoption, parenthood.